

Куч-АДОЛАТДА

2010 йил,
4 ноябрь,
пайшанба
№ 44 (298)

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг ҳуқуқий газетаси <http://www.supcourt.uz> 1998 йил 29 августдан чиқа бошлаган.

ЁШ АВЛОД ҲУҚУҚ ВА МАНФААТЛАРИ МУҲОФАЗАСИ ДОИМИЙ ЭЪТИБОРДА

Мамлакатимизда мустақилликнинг дастлабки кунларида ноқ ҳар томонлама етук ёш авлодни шакллантириш давлат сиёсатининг устувор вазифаларидан бири сифатида белгиланди. Соғлом ва баркамол авлодни вояга етказиш, уларнинг замонавий билим чўққиларини эгаллаши, ўз қобилият ва имкониятларини намойён этиши учун зарур шарт-шароитлар яратилмоқда.

Давлатимиз раҳбарининг 2010 йил 27 январда қабул қилинган қарори асосида тасдиқланган «Баркамол авлод йили» Давлат дастури бу борадаги ишларни янги босқичга кўтарди. Унда фарзандларимизни баркамол ривожлантиришнинг ҳуқуқий асосларини мустақамлашга қаратилган меъририй-ҳуқуқий базани такомиллаштириш, амалдаги қонунчилик ҳамда меъририй ҳужжатларга замон талабларига мос равишда ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш вазифаси қўйилган. Болалар ва ёшларнинг ҳуқуқ ҳамда манфаатлари муҳофазаси давлатимизнинг доимий эътиборида. Айни шу мақсадга қаратилган миллий қонунчилик асослари яратилган ва такомиллаштириб борилмоқ-

да. Фарзандларимизнинг яхши шароитларда яшаши, ўқиши, илму хунар эгаллаши учун яратилаётган имкониятларга ҳавас қилса арзийди. «Баркамол авлод йили» Давлат дастури доирасида шу йил 29 сентябрда қабул қилинган «Вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикаси тўғрисида»ги қонун бу борада муҳим аҳамият касб этади.

Таъкидлаш жоизки, бунгача мазкур йўналишда яхлит қонун билан эмас, балки турли меъририй ҳужжатлар асосида фаолият олиб борилган. Нотинч оилалар ва тарбияси оғир болаларни турар-жойи бўйича аниқлаш, улар ўртасида тарбиявий ишларни ташкил этиш, болаларнинг бўш вақтини мазмуни ўтказиш ва бандлигини таъминлаш борасидаги ишларга алоҳида эътибор қаратилаётган

ни натижасида вояга етмаганлар ўртасида жиноятчилик сезиларли даражада камайган. Эндиликда янги қонун вояга етмаганларнинг назоратсизлиги ва ҳуқуқбузарликларини профилактика қилиш тизимидаги идоралар ва муассасаларнинг ўзларига юклатилган вазифаларни бажариш юзасидан масъулиятини янада ошириш, болаларнинг гайриижтимоий ҳуқуқ-атворини эрта аниқлаш ва

бартараф этиш борасидаги тадбирлар самарадорлигини яхшилашга ҳуқуқий замин яратди. Чунки унда вояга етмаганларнинг назоратсизлиги ва ҳуқуқбузарлигини профилактика қилиш тизимидаги идоралар ва муассасалар, уларнинг асосий вазифалари, фаолият принциплари ва йўналишлари ҳамда ваколатлари аниқ белгилаб берилди.

(Давоми иккинчи бетда)

Yangi qonun mohiyati

Мустақиллик йилларида мамлакатимиз молиявий тизимида бозор иқтисодиёти қонунларига мос равишда кредит муносабатлари шакллантирилди. Зеро, давлат, юридик ва жисмоний шахсларнинг иқтисодий имкониятларини ривожлантиришда кредитдан фойдаланиши муҳим аҳамият касб этади. Кредит муносабатларида асосий таъминловчи воситалардан бири бўлган гаров аҳоли ва юридик шахсларнинг молиявий маблағларининг кредитга муҳтож ҳўжалик юрт-тутувчи субъектлар ва фуқароларга эркин, фаол йўналтирилишини таъминлашда ҳал қилувчи ўрин тутаяди.

Гаров институтининг такомиллаштирилиши фуқаролик муносабатларини тартибга солишда муҳим аҳамият касб этади

Айтиш керакки, гаровга қўювчи ўз мажбуриятларини бажармаган ҳолларда гаровга олувчининг талабларини қондириш мақсадида гаров белгилади. Бинобарин, гаров гаровга олувчига маблағларини ўз вақтида ва бошқа кредиторлардан олдин қайтариб олиш борасида имтиёз ҳуқуқини беради. Шундан келиб чиқиб айтиш керакки, гаров мавжуд бўлган мажбурият муносабатларида, аввало, гаровга олувчининг талаблари, ундан сўнг эса бошқа кредиторларнинг талаблари қондирилиши лозим. Гаровнинг афзал томонларидан яна бири шундаки, агар гаров билан таъминланган мажбуриятни қоплаш учун гаров суммаси етмаса, қолган суммани қарздорнинг бошқа мулклари ҳисобидан олиш учун имконият яратилади.

Таъкидлаш жоизки, республикаимизда гаров муносабатлари тобора ривожланиб бормоқда. Бинобарин, «бу борадаги ҳуқуқий асосларни янада такомиллаштириш давр талабидир. Олий Мажлис Сенатининг III ялпи мажлисида қабул қилинган ва 2010 йилнинг 23 сентябрдан эътиборан қўлдан кичирган «Ўзбекистон Республи-

(Давоми учинчи бетда)

Fuqarolik qonunchiligi

Маънавий зарар у қандай тартибда ундирилади?

Маълумки, фуқаролик қонунчилигида етказилган зарарнинг ўрнини белгиланган тартибда қоплашни назарда тутувчи меъёрлар белгиланган. Бу эса, ўз навбатида, фуқароларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоялашга хизмат қилади. Шундай омилардан бири маънавий зарарни ундириш институтидир.

Авалло шунини айтиб ўтиш керакки, маънавий зарар деганда, жабрланувчига қарши содир этилган ҳуқуқбузарлик ҳаракати (ёки ҳаракатсизлик) оқибатида у бошидан кечирган маънавий ва жисмоний озор тушунилади. Амалдаги Фуқаролик кодексининг 1021 – 1022-моддаларида маънавий зарарни ундириши, унинг миқдори каби масалалар баён этилган. Унга кўра, агар маънавий зарар фуқаронинг ҳаёти ва соғлиғига ошқинча хавф манбаи томонидан етказилса, шунингдек, қонунга ҳилоф тарзда ҳукм қилиш, жи-

ноий жавобгарликка тортиш, эҳтиёт чораси сифатида қамоққа олиш ёки муносиб хулқ-атворда бўлиш ҳақида тилхат олиш натижасида, кадр-қимматини тахқирловчи маълумотларни тарқатиш туфайли етказилган бўлса, етказувчи томондан қопланади. Маънавий зарарни қоплаш миқдорини жабрланувчига етказилган жисмоний ва маънавий зарарнинг хусусиятига, шунингдек, айб товуни тўлағига асос бўлган ҳолларда зарар етказувчининг айби даражасига қараб суд аниқлайди.

(Давоми иккинчи бетда)

Mezon

Маълумки, уй-жойдан фойдаланишнинг ҳам ўз тартиб-қондаси бор. Амалдаги қонунчилигимизда бу борада қатъий меъёрлар белгилаб қўйилган. Табиийки, ушбу қонун меъёрларига амал қилмаслик, ўзи билангина иш тутуш охир-оқибат ортқиқа асабузарлик ва овогарчиликка сабаб бўлади. Ана шундай ноқонуний ҳолатлар оқибатида узоқ йиллардан буён чўзилб келаётган уй-жой билан боғлиқ бир низо яқинда судда қонуний ечимини топди.

Асоссиз даъво у фақат овогарчиликка сабаб бўлади

Турдимурод ота Дўстмуродов тумандаги «Бройлер» паррандачилик фирмасида узоқ йиллар ҳалол меҳнат қилиб, жамоадошлари ўртасида обрў-эътибор қозонган. Отанин розилиги билан ушбу уйда Маҳматқобил Дўстмуродов оиласи билан яшай бошлади. Албатта, қорхона мутасаддиларининг ҳиммати ҳамда оила аъзоларининг аҳилигига ҳавас қилса, арзийди. Чунки ана шу ҳиммат туфайли М.Дўстмуродов уйли-жойли бўлди. Афсуски, одамнинг олеси ичиди

бўлади, дегани рост экан. Чунки уқасининг уйли бўлганига гайрлиги келган Маҳмуд Дўстмуродовнинг охир-оқибат нияти бузилади. У 1992 йилдан эътиборан уй-жойларни хусусийлаштириш жараёни бошланганда, уқаси Маҳматмуроддан 17 минг сўм маблағни санаб олади-да, унинг ишончини топтаб, уй-жойни турмуш ўртоғи Давлатой Рўзиеванинг номига расмийлаштиради. Шунинг натижасида Д.Рўзиева орадан бир неча йил ўтгач, Қашқадарё вилояти Давлат мулки бошқармаси ҳузуридаги «Ҳўжалик ҳисобидидаги уй-жой фондини хусусийлаштириш» Давлат унитар қорхонаси билан олди-соти шартномасига асосан, уй-жойга эғалик ҳуқуқини тасдиқловчи ордерни қўлга киритади.

(Давоми учинчи бетда)

Xabar

Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленуми

Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди. Унда Олий суд судьялари, жиноят ишлари бўйича вилоят ва унга тенглаштирилган судлар раислари, Олий Мажлис Сенати аъзолари ва Қонунчилик палатаси депутатлари, ҳуқуқшунос олимлар, ҳуқуқий муҳофазат қилувчи органлар ҳамда оммавий ахборот воситалари ходимлари иштирок этди.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси Б.Мустафоев бошқарган мажлисда Президентимиз Ислам Каримов раҳномалигида ўтказилаётган ижтимоий, иқтисодий, сиёсий ислохотларнинг пировард мақсади халқимизнинг турмуш даражасини янада юксалтиришга, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳамда қонун билан ҳимоя қилинадиган бошқа манфаатларини янада самаралироқ

таъминлашга қаратилгани ва амалда ўзининг юксак самараларини бераётгани алоҳида таъкидланди. Давлатимиз раҳбарининг БМТ Бош Ассамблеясининг Мингйиллик ривожланиш мақсадларига бағишланган олий даражадаги ялпи мажлисидаги нутқида ҳам ушбу йўналишда юртимизда амалга оширилаётган ишлар чуқур таҳлил этилди.

(Давоми иккинчи бетда)

Islahot va samara

Мамлакатимизда суд-ҳуқуқ тизимида босқичма-босқич равишда изчиллик билан амалга оширилаётган ислохотлардан кўзланган асосий мақсад — суд ҳокимиятини фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилувчи мустақил ҳокимият сифатида шаклланишига эришишга қаратилган. Шу боис ҳам, юртимизда суд тизимининг ҳуқуқий асосларини мустақамлаш ва либераллаштиришга, судларнинг мустақиллиги ва масъулиятини кучайтириш, уларнинг роли ва таъсирини оширишга, бир сўз билан айтганда, жамиятда суд назорати институтини такомиллаштиришга қаратилган ислохотлар изчил равишда амалга оширилмоқда.

Шарафли касб масъулияти

Айтиш жоизки, юртимизда судларнинг иқтисослашуви жорий этилиши билан фуқароларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини суд орқали ҳимоя қилишнинг ҳуқуқий пойдевори янада мустақамланганлиги бу йўналишдаги демократик ўзгаришларнинг асосий омилларидан бири бўлди. Даржаикат, одил судловни амалга ошириш вазифаси суд идоралари томонидан бажариш экан, авваломбор, ана шу соҳада хизмат қилувчи судьялар масъулиятини, уларнинг назарий ва амалий билимларини, малака ҳамда касб маҳоратини ошириш, судьялик захирасини нуносиб номзодлар асосида шакллантириш, энг муҳими, суд тизимини ҳуқуқий онги етук, замонавий фикрлайдиган ва ишлайдиган кадрлар билан таъминлаш принципиал аҳамиятга эга масалалар.

Бу борада Президентимизнинг 2006 йил 17 мартдаги «Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги судьяларни танлаш ва лавозимларга тавсия этиш бўйича Олий малака комиссияси фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида»ги Фармони суд ҳокимияти мустақиллигини кучайтириш, судьялар захирасини шакллантириш, номзодларни танлаш ва лавозимларга тавсия этиш асосларини янада демократлаштириш, судьялар корпуси барқарорлигини таъминлаш, судьяларни танлаш ва лавозимларга тавсия этиш бўйича олий малака комиссияси фаолиятини ташкил қилишни тубдан ўзгартиришнинг янги тартиб ва қондаларини белгилаб берди.

(Давоми учинчи бетда)

Qonun ko'magi

Кафолатли ҳимоя у амалда аниқ самара бермоқда

Маълумки, адлия идоралари томонидан жойларда қонун ижросини ўрганишга, тадбиркорлар ва фуқароларнинг бузилган ҳуқуқларини тақдимномалар киритиш йўли билан ёки суд тартибда тўлиқ тиклашга, қонунбузилишда айбдор саналган мансабдор шахсларнинг жавобгарликка тортилиши ҳамда тадбиркорларга етказилган моддий ва маънавий зарарларни тўлиқ ундириб берилишини таъминлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Буни тадбиркорларнинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида Самарқанд вилояти адлия бошқармаси томонидан шу йилнинг ўтган тўққиз ойида тегишли идораларга 470 та тақдимнома, 877 та оғоҳнома ва 126 та кўрсатма киритилганлигидан ҳам билиш мумкин.

(Давоми иккинчи бетда)

